

Zaterdag 29/08/1914 – ochtendeditie

Leuven verwoest.

's-Gravenhage, 29 augustus. De Engelse legatie alhier meldt:

Het volgende telegram van de Belgische minister van buitenlandse zaken aan de Belgische gezant in Londen, gedateerd 28 augustus 1914, is heden aan de Britse regering medegedeeld:

Op dinsdagavond trok een Duits legerkorps na een nederlaag geleden te hebben in wanorde terug naar de stad Leuven. Duitsers op wacht aan de ingang van de stad, die de aard van deze inval verkeerd opvatten, vuurden op hun op de vlucht geslagen landslieden, hen voor Belgen houdend. Ondanks alle ontkenningen van de autoriteiten beweerden de Duitsers, om hun vergissing te dekken, dat het de inwoners waren, die op hen gevuurd hadden, terwijl de inwoners meer dan een week geleden ontwapend waren, met inbegrip van de politie.

Zonder onderzoek en zonder naar enig protest te luisteren, kondigde de Duitse bevelhebber aan, dat de stad onmiddellijk zou verwoest worden. De inwoners werd bevolen, hun woningen te verlaten; een deel der mannen werd gevangen genomen, vrouwen en kinderen werden in treinen gezet, waarvan de bestemming onbekend is. Soldaten, voorzien van bommen, staken alle delen van de stad in brand. De prachtige Sint Pieterskerk, de universiteitsgebouwen, de bibliotheek en wetenschappelijke instellingen werden aan de vlammen overgeleverd. Verscheidene notabelen werden doodgeschoten.

Zo is deze stad van 45.000 inwoners, de intellectuele hoofdplaats van de zuidelijke Nederlanden sinds de 15e eeuw, thans niet meer dan

een hoop as. Dit vergrijp aan de rechten der mensheid is zonder precedent in de geschiedenis.

Berlijn, 28 augustus. Over de verwoesting van Leuven, waartoe volgens de berichten van Duitse zijde is overgegaan, wegens het schieten door de inwoners op Duitse troepen, meldt de oorlogscorrespondent van de Vossische Zeitung met goedvinden van de regering:

De bevolking van Leuven, die zich tot dusverre vredelievend had gedragen, schoot plotseling en als bij afspraak uit alle vensters en kelders en van de daken op de zich in de straten bevindende Duitse soldaten en doortrekkende troepen. Toen ontspoon zich een vreselijk handgemeen, waaraan de gehele burgerlijke bevolking deelnam. Het gelukte onze soldaten binnen korte tijd de razende bevolking meester te worden. Te betreuren is dat bij deze overval veel Duits bloed is gevloeid. De eis van zelfbehoud gebood dat de zware schuld, die de stad Leuven op zich had geladen, onmiddellijk en zonder pardon werd gewroken. En zo kan men zeggen, dat heden de oude en aan kunstschaten zo rijke stad niet meer bestaat.

Het lijkt geen twijfel dat de overval in Leuven door de overheid op touw was gezet, om de uitval uit Antwerpen te steunen, want deze geschiedde precies terzelfder tijd.

Het is te hopen dat de Belgen thans de lust tot voortzetting van de francireurs-oorlog zullen hebben verloren.

Berlijn, 28 augustus. De Lokal-Anzeiger schrijft: Het is begrijpelijk dat het garnizoen van Antwerpen een uitval tegen de troepen, die de vesting insluiten, hebben ondernomen, maar onbegrijpelijk dat de burgerlijke bevolking van België nog steeds aanvallen doet op Duitse soldaten.

Wanneer dientengevolge de oude mooie stad Leuven is verwoest, is dat niet de schuld van het Duitse leger, gelijk vijanden van Duitsland zullen beweren, maar van de bevolking zelf.

Terneuzen, 28 augustus. Gisteren namiddag werden hier gedurende twee uren de doffe slagen waargenomen van kanonvuur in het zuidoosten. Men dacht dat op de Antwerpse forten kanonnen werd ingeschoten. Vanavond aangekomen vluchtelingen delen mede dat toen Mechelen opnieuw door een uit het noorden gekomen Duitse troepenmacht is gebombardeerd. Reeds vóór daarmee werd begonnen had de burgemeester de inwoners aangeraden de wijk te nemen.

Het bombardement heeft volgens heden verkregen inlichtingen aan de stad grote schade toegebracht. De Belgische troepen zijn op de forten in de omgeving teruggetrokken. De Duitsers zijn de stad binnengetrokken. Zowel aan deze zijde der grens als in de nog van Duitsers vrij zijnde plaatsen in het noordwesten van België vertoeven thans honderden vluchtelingen.

Parijs, 28 augustus. De legerdivisie, tussen de forten van Namen gelegen, is in goede orde teruggetrokken en heeft zich met de Franse linie verenigd.

De Duitsers hebben de forten en de tussengelegen gedeelten systematisch gebombardeerd gedurende 48 uur. De stad zelf heeft weinig geleden. De vijand is in de stad aan de noord- en oostzijde binnengerukt en heeft de forten en tussengelegen gedeelten aan die kant aangevallen.

De Belgische divisie heeft op de tweede linie van verdediging kunnen terugtrekken, welke linie op haar beurt hevig gebombardeerd werd.

De Belgisch-Franse troepen hebben herhaaldelijk tegenaanvallen ondernomen.

De Belgische divisie is door de sector Samber-Maas in goede orde teruggetrokken. Onze troepen hebben zich met de Franse linie verenigd.

Verkenningstochten in de omstreken van de stellingen van Antwerpen hebben een gunstig resultaat gehad en aangetoond, dat de streek niet door de vijand bezet is. De veiligheid is dus volkomen.

De Duitsers in Mechelen.

Londen, 28 augustus. Philip, de oorlogscorrespondent van de Daily News, meldt uit Gent, dat volgens verhalen van vluchtelingen uit Mechelen, er nauwelijks 200 van de 60.000 inwoners in de stad over zijn gebleven. De helft van de huizen op het kerkplein zijn verwoest. De Duitsers zijn er ten getale van 30.000.

Parijs, 28 augustus. Officieel wordt gemeld:

Gisteren, donderdag, hebben de Duitsers in strijd met de wetten van de oorlog Mechelen, dat een open en niet verdedigde stad is, gebombardeerd.

In de ochtend van vrijdag was de stad gedeeltelijk bezet door Duitse infanterie en artillerie. 's Middags is de vijand naar het zuiden teruggetrokken. Het bombardement is om 4 uur hervat. In de tijd van ongeveer een kwartier zijn vier granaten afgevuurd.

De vijand heeft eveneens, op 10 km afstand van Lier, Heist-op-den-Berg, een open, niet door militairen bezette plaats, gebombardeerd.

Deze twee beschietingen hadden niet anders ten doel dan de burgerbevolking vrees aan te jagen.

Berlijn, 28 augustus. De bladen bevatten opgetogen beschouwingen naar aanleiding van het officiële bericht over het succes der Duitse wapenen aan de Belgische grens en in Frankrijk.

De Duitsers vallen binnen in Belgisch Kongo.

Londen, 28 augustus. Een telegram uit Libreville (in Frans Congo) deelt mee dat de Duitsers een inval in Belgisch Kongo zijn begonnen. De Belgische regering heeft in overleg met de Engelse regering maatregelen van de verdediging getroffen en heeft Frankrijk daarvan op de hoogte gesteld.

Leuven verwoest.

Onder de telegrammen vindt men het bericht, dat Leuven door de Duitsers is verwoest, als strafmaatregel voor een overval van de kant der inwoners. Het is bijna niet te geloven; en men zal met een gevoel van beklemming deze tijding vernemen.

Leuven is de voormalige rijke hoofdstad van het hertogdom Brabant, thans een gewone provinciestad. Gelegen aan de Dijle, waar keizer Arnold in 892 de Noormannen een geduchte nederlaag toebrecht, telde de stad in de 14e eeuw niet minder dan 4000 weefgetouwen voor het vervaardigen van laken, en een bevolking, beweert men, van 80.000 zielen, nu slechts 42.000. Inwendige onlusten tussen edelen en ambachtslieden, woeste partijschap en burgerkrijg deden haar nijverheid ten onder gegaan. Hertog Jan IV, een bevorderaar van letteren en wetenschap, trachtte de stad voor dit verlies schadeloos te stellen, en begiftigde haar in 1426 met een hogeschool, een eeuw later een der meest bezochte van gans Europa. Een groot getal beroemde mannen: Erasmus, Justus Lipsius, Paus Adriaan VI van Utrecht werden er gevormd.

Vervallen van haar vroegere grootheid, bezit ze nog belangrijke fabrieken en brouwerijen, alsook een goed bezochte Katholieke Vrije Universiteit, gesticht in 1834. Het stadhuis is een juweel en een der schoonste monumenten van België. Dit meesterstuk van de Leuvense bouwmeester Matheus Layens, begonnen in 1448 en voltooid in 1463, oefent door zijn bevallige evenredigheden en zijn rijkdom van versiering een blijvende bekoring uit. De Sint Pieterskerk van de Diestenaar Sulpicius van Vorst, met haar groots portaal en statige middenbeuk, bezit een schat van schilderijen en beeldhouwwerken.

Het Handelsblad van Antwerpen schrijft: Het schijnt dat de vlucht der bevolking van Mechelen, waar er slechts een paar huizen beschadigd zijn, vooral veroorzaakt werd door de verhalen van vluchtelingen uit Leuven.

Deze lieden vertelden dat, ten gevolge van een misverstand en van de duisternis, terugkerende Duitse troepen door de Duitse bezetting van Leuven, die hen voor Belgen aanzag, beschoten werden. Wanneer zij hun dwaling inzagen beschuldigden zij de vreedzame bevolking van Leuven, dat zij op Duitse soldaten geschoten hadden en een verschrikkelijke beteugeling volgde.

Het was dinsdagavond te 7 uur, dat de Duitse bezetting werd gealarmeerd en te wapen liep, evenals twee regimenten voetvolk, die doodop waren toegekomen en die meenden onmiddellijk te gaan rusten.

De Leuvense bevolking wist niet wat er gebeurd was en zich naar de orders van de burgemeester gedragend bleef zij binnen in de huizen, wanneer ze rond 8 uur een levendig geweer- en mitrailleurvuur, komende vanuit het centrum der stad, hoorde.

Er zijn verscheidene gebouwen verbrand, onder andere in de Stationsstraat, waar woensdagmorgen enkel een rokende puinhoop van overbleef.

Om deze gruweldaden te rechtvaardigen voerden de Duitsers aan dat in burger verklede Franse soldaten, geholpen door Leuvense burgers, van op de daken met mitrailleurs op de Duitse troepen hadden geschoten.

Ondanks het ongerijmde van dit vertelsel, houden de Duitsers staande dat het de enige reden is der beteugeling.

Men verzekert dat onder de verwoeste gebouwen zich de hallen der hogeschool bevinden, met de onschatbare rijke bibliotheek, die enig is in Europa.

Dat het stadhuis ook zou afgebrand zijn, zoals het gerucht heeft gelopen, schijnt niet bevestigd.

(Dit bericht van het Handelsblad van Antwerpen loopt tot dinsdagavond, de verwoesting, waarvan de oorlogscorrespondent van de Vossische Zeitung en de Engelse legatie in 's-Gravenhage gewag maken, is eerst later geschied. Redactie)

Engelse versterkingen in België.

De correspondent te Brugge van het Handelsblad van Antwerpen seint:

Transportschepen hebben donderdag 's morgens en 's namiddags een aanzienlijk getal Engelse vliegeniers ontscheept en vandaag worden er nog meer verwacht.

Deze flegmatieke en zwijgende troepen zijn seffens hun dienst der bewaking van bruggen en wegen begonnen.

Hun komst heeft ten doel Vlaanderen van uhlanen te zuiveren, in samenwerking met de gendarmen en de 500 vrijwilligers, gisteren te Brugge aangekomen. In een omtrek van 10 uren is geen enkele Duitser meer bespeurd.

Uit Mechelen wordt de 27e aan de Métropole geschreven:

In de loop van deze nacht hebben enkele uhlanenpatrouilles zich in de buitenwijken der stad vertoond, maar zijn onmiddellijk weer afgetrokken.

De morgen is rustig verlopen. Onze troepen bezetten zeer sterke stellingen, waaruit zij elke aanval krachtig zullen tekeer gaan. Of de Duitsers een nieuwe aanval in de zin hebben, mag trouwens twijfelachtig heten na de les, die zij tussen Mechelen en Vilvoorde hebben gehad, en die duizenden hunner buiten gevecht heeft gesteld.

De burgemeester heeft een proclamatie uitgevaardigd waarin hij de toestand zeer bevredigend noemt, de bevolking aanspoort, in de stad te blijven en hen die reeds vertrokken waren, terug te keren. Tal van gezinnen die reeds op het punt stonden de wijk te nemen, hebben aan die oproep voldaan.

Om 5 uur 's middags seinde dezelfde berichtgever dat de Duitsers weer teken van leven gaven. De eerste twee granaten ploften toen in de stad en de bevolking begon weer aanstalten te maken om te vluchten. De treinen naar Kontich en Gent werden bestormd, men hoopte vandaar Antwerpen te kunnen bereiken.

Het bleef voorlopig bij deze twee granaten; de bevelhebber van de burgerwacht was van oordeel dat de stad niet weer zou worden beschoten.

Uit de telegrammen zal men intussen zien, dat de Duitsers hun aanval hebben hervat, naar het schijnt met voorlopig succes.

De Meierijsche Courant meldt de voorwaarden, waarop de burgemeester van het Belgische plaatsje Bree, die door de Duitsers als gijzelaar naar Tongeren was gebracht omdat door Belgische gendarmes op Duitse soldaten was geschoten, is vrijgelaten. Zij luiden:

Er zal moeten bewezen worden dat de Belgische gendarmerie deel uitmaakt van het leger, en zo niet, dan is de burgemeester Martens gehouden binnen een week de gendarme, welke het dodelijk schot heeft gelost, over te leveren of aan te wijzen. Anders zou de burgemeester het met zijn eigen leven moeten bekopen, terwijl bij zijn niet verschijnen na de verstreken termijn de stad Bree het zou moeten ontgelden. De burgemeester, die zich, naar men weet, met zijn familie op Nederlandse bodem bevindt, verkeert daardoor in een netelige positie.

Natuurlijk zijn bij de verschillende regeringen stappen gedaan om de zaak alsnog in het reine te brengen.

Bree is bijna geheel verlaten en de Breeënaars zoeken schuilplaats op Nederlands grondgebied. Tot op de schepen in de Zuid-Willemsvaart, die overbevolkt zijn, ja zelfs tot in de dennenbossen zijn families gekampeerd in gezelschap van grazende geiten en schapen, kortom, te midden van hun inderhaast geredde have en goed.

Hoe generaal Leman zijn degen overgaf.

Een bijzonder correspondent van de Tijd heeft een Duits officier gesproken die hem over de val van de Luikse forten het volgende mededeelde:

Er hebben zich bij de beschieting en bestorming der forten van Luik heldhaftige maar ook tragische tonelen afgespeeld. Van een fort werd de commandant in een ontzettende krijgsnood krankzinnig, en woest huilend begon hij op zijn eigen soldaten te schieten, die hem moesten ontwapenen en binden. Van een ander werd de koepel vernield door Zeppelinbommen, weer andere werden als een door kinderen gebouwd zandheuveltje in elkaar geschoten door het enorm zware belegeringsgeschut. Slechts aan enkele gehalveerde afdelingen van de Belgische fortenverdediging gelukte het, onder de meest avontuurlijke omstandigheden te ontkomen.

Zolang het nog doenlijk was, had generaal Lemans elke dag de meest bij Luik gelegen forten geïnspecteerd, en naar de eis van elke dag doen versterken. Nog een uur vóór dat de onderlinge communicatie der vestingwerken onmogelijk was geworden, had hij in een auto, waarin hij zich liet vervoeren, nadat zijn beide benen gekneusd waren, het fort Chaudfontaine bezocht, kort nadien met zijn bemanning zo gruwelijk in de lucht gevlogen, nadat een Duitse granaat het kruitmagazijn had getroffen.

Op het sterke fort Loncin, boven Ans, had de generaal zich teruggetrokken, vast besloten daar de Duitsers te keren of te sterven. Toen de welgemikte schoten der Duitse artillerie meer dan driekwart van zijn kanonniers hadden weggeschoten in verwoede gevechten, hielp hij zelf de resten van het geschut bedienen, en dag en nacht ging hij zijn handvol manschappen voor. Maar tegen de laatste stormloop der belegeraars was niets bestand. In de uiterste uur deed hij de laatste drie kanonnen, welke nog bruikbaar waren, vernagelen, en gaf toen last de brand in de kruitkamer te werpen. Tevoren waren in zijn commandantscel kaarten en papieren betreffende de verdediging vernield, en ook kon nog in de kazematten een deel der proviandering, waarvan het fort zeer ruim was voorzien, onbruikbaar worden gemaakt. Terwijl op een afstand van nog geen 12 km het

Duitse geschut voortging te vuren op het fort, wilde generaal Leman met ruim honderd man, die nog strijdvaardig waren, trachten zich vechtende terug te trekken. Hij wist dat het een zo goed als hopeloze poging was, want door de omsingeling der Duitse troepen was elke terugtochtweg afgesneden, en het verlaten van het fort geeliek dan ook meer een overhaaste vlucht dan een geregelde aftocht. Door de bres, welke het zware Duitse belegeringsgeschut had aangericht, vielen nu en dan de uiteenslaande kogels, waarvan een de sergeant doodde, die bevel had ontvangen de Belgische vlag uit de officierenkamer te halen.

Op het ogenblik, dat generaal Leman zich gereed maakte om zich als een der laatste fortverdedigers bij zijn mannen te voegen, die over het rotsachtige en heuvelachtige terrein reeds een stelling trachtten te formeren drong een der zware Duitse 42 cm schoten door de beton- en pantserbekleding, deed de kruitlading van de kleine voorraadkamer ontploffen en onder een hels gedonder stortten muren over muren. Duitse deelnemers aan de bestorming vertelden, hoe ontploffingen binnenin van zo grote kracht waren, dat een betonblok van wel 25 m³ inhoud enige meters omhoog werd geslingerd en toen op het geruïneerde koepeldak terugviel, nieuwe verwoestingen aanrichtend. Ook soldaten, die zich ook reeds buiten het fort bevonden, werden door de uiteengeslagen steenbrokken gedood.

Toen de wervelwind van stof en damp was opgetrokken, stormde de Duitse infanterie vooruit van de zijde van Ans tot de top der vesting. De versperringen waren reeds lang vernield, en de stormloop geschiedde slechts over lijken. Er hadden nog enkele worstelingen van man tegen man plaats, maar het overschotje der bezetting was een haveloos, half verbrand, totaal uitgeput troepje, tot een ernstige aanval niet meer in staat. Velen hadden het hoofd met zwachtels

verbonden, een korporaal trachtte nog met de rechterhand, de enige die hem gebleven was, een geweer te hanteren.

Niet zonder het wegruimen van een menigte puin konden de Duitse infanteristen zich een toegang banen tot de forteningang, waar generaal Lemans half bedolven werd gevonden onder stukken beton, terwijl zijn hoofd in het schuin gevallen houtwerk van een raampje bekneld zat. Zijn trouwe adjudant, die hem geen ogenblik verlaten had en die bij de laatste ontploffing voorover sloeg, was bezig hem zo goed en kwaad het ging te bevrijden. "Respectez le général, il est mort", riep hij bij de eerste verschijning der soldaten.

Inderdaad meende men aanvankelijk dat de bevelhebber gesneuveld was. Zijn gelaat was helemaal zwart, hij hield de ogen gesloten en reageerde ook niet meer op de prikkels, die hem werden toegediend. Nadat de houtsplinters, de brokken ingevallen muur en stukken beton verwijderd waren, droegen Duitse infanteristen hem zo voorzichtig mogelijk naar beneden. Nog vóór hij in het naaste Duitse kampement werd gebracht, opende hij de ogen, wees eerst op zijn linkerbeen, dat deerlijk gehavend was, en toen, zich plotseling van de toestand bewust wordend, zegde hij: "Het is zoals het is. De jongens hebben dapper gevochten. Zet in het protocol, dat ik bewusteloos was."

De ambulancedienst bracht hem spoedig weer bij, en nadat een officier hem en zijn adjudant in ontvangst had genomen, werd onmiddellijk per veldtelefoon aan generaal von Emmich kennis gegeven van het gebeurde bij de inneming van het fort. Tegenover enige officieren, die hem met vriendelijke woorden trachtten te naderen, nam de verdediger van Luik een zeer gereserveerde houding in acht en ook jegens dezen betoonde hij zich "de zwijgende generaal", welken niet voor niets deze reputatie heeft verdiend.

Alleen drong hij er nogmaals op aan, dat in het protocol der overgave zijn bewusteloosheid zou vermeld worden.

Nadat enige zorgen aan de gevangene waren besteed en hem enige verversingen waren toegediend, werd hem verzocht in een auto te stappen, hetwelk niet zonder de hulp van zijn luitenant geschieden kon.

In het hoofdkwartier werd hij opgewacht door generaal von Emmich en enkele stafofficieren, die gereed stonden om Luik te verlaten voor de krijgsoperaties, die inmiddels zuidelijker in België waren verplaatst. Het was een aandoenlijk, historisch ogenblik overwinnaar en overwonnene bijeen te zien. Zij begroetten elkander op militaire wijze, waarna de bevelhebber van het Duitse leger op zijn gevangene toetrad en hem de hand reikte, zeggende:

Gij hebt u dapper gehouden, generaal, waarop generaal Leman antwoordde:

Ik dank u. Onze troepen hebben hun krijgsmanseer bewaard. Maar de krijg is toch iets anders dan de manoeuvres, nietwaar? Dit was een zinspeling op het feit, dat de legermanoeuvres twee jaar geleden, door de beide bevelhebbers (de ene als gast) werden bijgewoond.

Er bleef een ogenblik een pijnlijke stilte heersen.

Het ogenblik was nu gekomen, dat generaal Leman zijn degen moest overgeven. Die van de adjudant had men reeds bij de eerste wachtpost afgenomen. Niet zonder ontroering gespte de verdediger van Luik het wapen af en wilde het zijn overwinnaar aanbieden. Maar deze voorkwam hem en zegde met een afwerend handgebaar:

“Ge hebt gelijk, dat de krijgsmanseer behouden werd. Blijf daarom de degen dragen, die haar niet geschonden heeft. Het is voor mij een

onderscheiding geweest, hem te mogen kruisen, generaal. Ge zijt een man!”

De adjudant van de koele, ijzerharde, “zwijgende generaal” vertelde, dat hij toen voor het eerst van zijn leven in diens ogen tranen heeft gezien.

Gisteren is te 's-Gravenhage bericht ontvangen van het sneuvelen van de luitenant der Belgische artillerie Rollin, zoon van de bibliothecaris van het Vredespaleis aldaar.

Nog vier zoons van de heer Rollin strijden thans bij de Belgische krijgsmacht voor hun vaderland.

Het Duitse burgerlijke bewind in België.

Dr. von Sandt, de regeringspresident te Aken, die benoemd is om het burgerlijke bestuur in het door de Duitsers bezette gebied van België te voeren, zal, volgens de Aachener Allgemeine Zeitung, zijn zetel te Luik vestigen. Dezer dagen verhuist hij met een staf van ruim 100 hogere en lagere ambtenaren daarheen.

Uit België gezette Duitsers.

Uit een commissie voor vrijwillig liefdesbetoon te Düsseldorf heeft zich een bijzondere commissie gevormd, die zich bezig houdt met de eisen tot schadevergoeding van uit België gezette Duitsers tegen de staat van België. In de korte tijd, dat de commissie aan het werk is, zijn van de 600 vragenlijsten, die zij heeft rondgezonden, een 400 behandeld. Op aanvraag van het departement van binnenlandse zaken zijn reeds 200 van de ingekomen protocollen opgezonden. Aanvankelijk was de bedoeling, dat de commissie zich enkel zou bemoeien met Duitsers, die zich te Düsseldorf of in de omtrek hadden neergezet, maar langzamerhand hebben zich ook uit België

verbannen Duitsers van elders aangemeld. Er wordt nu aangeraden om ook in andere steden commissies te vormen als de Düsseldorfse. Ook voor de uit Frankrijk verbannen Duitsers denkt men te gaan werken.

Men meldt ons uit Maastricht op 28 dezer:

Van de 400 vluchtelingen die bestemd waren heden naar Oldebroek te vertrekken, verschenen er slechts 200 aan het station. Ze hadden er blijkbaar geen lust in zover naar het noorden te gaan.

Enkele vluchtelingen zijn naar hun haardsteden teruggekeerd, terwijl een groot aantal, nu meer gegoeden, de stad zijn binnengekomen uit Tongeren en omstreken en ook uit Luik. Het schijnt toch waar te zijn dat de Duitsers de mannen van 17 tot 45 jaar rekwireren en ze naar Duitsland zenden om daar de oogst binnen te halen. Liever dan dat te doen vluchten ze naar Nederland. De burgemeester van Bree, nog steeds op zoek naar zijn gendarmen, vertoeft in onze stad.

Als zeker werd mij medegedeeld dat de Duitsers bij de drukker en uitgever van de Eendracht, een krant te Mechelen aan de Maas verschijnende, persen hebben vernield omdat hij tegen de Duitse keizer had geschreven. Hedenmiddag is Maastricht weer overstroomd door honderden vluchtelingen uit Wonck en Bassenge.

De vraag of de Fransen het Duitse veldtochtplan door België hadden kunnen voorzien, wordt door de Temps bevestigend beantwoord. Het Parijse blad herinnert aan het bestaan van een boekje, getiteld "La Belgique devant une guerre franco allemande", door Jules Poirier, waarvan de omslag al een kaart vertoont met het tracé Berlijn-Parijs, getrokken over Luik, Namen en Maubeuge. Alle denkbare gevallen, met het oog op een dergelijk Duits veldtochtplan,

zijn in het boekje reeds “in theorie” voor de generale staven der oorlogvoerenden behandeld.

Ook werd in het Franse werkje voorzien dat Duitsland, op het ogenblik dat het eerste eskadron Duitse cavalerie die de Belgische oostgrens zou overschrijden, een nieuwe tegenstander tegenover zich zou vinden: het Belgische leger, geconcentreerd achter de vestingslinie Luik-Namen. De Temps wijst er nog op dat de Fransen nooit in twijfel hebben verkeerd omtrent de houding van België, welke voor de Duitsers blijkbaar een verrassing is geweest.

In Belgische bladen vinden wij een oproep om voortaan zo weinig mogelijk nijverheidsproducten uit Duitsland te betrekken, doch zich toe te leggen op de fabricage ervan in eigen land. De Métropole begint met een lijstje aan te leggen van zaken, waarop het “made in Germany” in de toekomst plaats moet maken voor het “made in Belgium”.

Uit Londen wordt bericht, dat de regering van het Australische gemenebest voor de Belgen 10.000 pond heeft uitgetrokken.

Men meldt ons uit Maastricht: Een boer uit Zussen, een paar kilometer van onze grens en van Eben vertelt dat in zijn dorp de oogst goed is binnengekomen. De landlieden gebruikten daarbij paarden der Duitsers, door de kapitein welwillend ter beschikking gesteld.

Zaterdag 29/08/1914 - avondeditie

Leuven.

“Over de verwoesting van Leuven, waartoe volgens de berichten van Duitse zijde is overgegaan ... meldt de Vossische Zeitung”, aldus de

aanvang van het eerste telegram dat ons hedennacht bereikte, alsof het nadere bijzonderheden bevatte over een reeds bekend feit. Het Duitse telegraafagentschap had ons het feit zelf niet medegedeeld. Om begrijpelijke redenen; deze gebeurtenis is ontzettend.

Er is tweeërlei lezing. Volgens de mededeling, hedennacht door de Engelse legatie te 's-Gravenhage verstrekt, heeft hier een vreselijk misverstand plaats gehad. Duitse troepen zouden op elkaar hebben geschoten, en in de verwarring onder de indruk geraakt zijn, dat zij door de bevolking van Leuven aangevallen werden.

De Duitse lezing staat hier recht tegenover. Volgens haar zouden de Leuvense ingezetenen een georganiseerde overval op de Duitse troepen hebben gewaagd.

Wat er werkelijk is gebeurd zullen we wellicht nooit te weten komen. Wat doet het tot het gebeurde af? Het feit van de verwoesting van Leuven blijft bestaan, en dit feit is, wat ook de aanleiding ertoe moge geweest zijn, zo verschrikkelijk, dat de ganse wereld er met de grootste verslagenheid van moet hebben kennis genomen.

De verwoesting is, naar de Duitse lezing van het gebeurde, bedoeld als een straf tegenover de bevolking van de oude, vermaarde stad. Het is een straf, die ver en ver over de bevolking van Leuven, ver over het geteisterde België heen gaat. Het is een kastijding, die al wat er op aarde aan westerse beschaving bestaat heeft getroffen. Wereldberoemde monumenten van geschiedenis, wetenschap en kunst van eeuwen en eeuwen her zijn in enkele uren vernietigd. Daarmee is niet slechts het vijandelijke land, neen, daarmee moet eenieder, die in het oude en nieuwe werelddeel meeleeft met de cultuur, verpletterd zijn. Het Duitse volk staat in de werken der vrede zeer hoog. Schier op alle gebied van wetenschap en beschaving staan Duitse coryfeeën vooraan. Zij ook, en zij niet in de laatste plaats,

moeten de straf, die op de Leuvense bevolking is toegepast, voelen als ware die straf hun zelf aangedaan. Zij evenzeer als alle anderen, neutralen en uitvoerenden van beide partijen, moeten ontsteld zijn, en de wonde, die hun is toegebracht, zal ten eeuwigden dage blijven schrijnen.

Wij treden niet in een beoordeling van het gebeurde, uit krijgsmansoogpunt beschouwd. Wij beoordelen niet of er recht was of niet, noch ook of het een juiste tactiek is, de bevolking van een vijandelijke staat door zulke straffen, als er nu een voltrokken is, tot wanhoop te drijven.

Maar België heeft nog een aantal steden, die als monumenten van geschiedenis, kunst en beschaving gelden. Men weent bij de gedachte wat, door een misverstand, door een vergrijp van een aantal burgers misschien, ook hun lot zou kunnen worden. En men vraagt zich af, of er dan geen middel zou zijn, om zelfs in gevallen, waarin het dan misschien naar streng oorlogsrecht geoorloofd mocht zijn, met één slag te vernietigen hetgeen de roem uitmaakt van lange eeuwen, niettemin in het belang van de ganse mensheid genade te laten gelden over recht.

Baarle-Nassau, 29 augustus. Hier zijn twee vluchtelingen uit Leuven aangekomen, een ingenieur en een professor in de wiskunde. Die Belgen hebben mij de volgende feiten medegedeeld:

Vanaf de 19^e tegen vier uur waren de Duitsers, een 300.000 man ongeveer, dagenlang vanuit Luik met twee muziekkorpsen, die krijgsliederen speelden, de stad doorgetrokken op weg naar Frankrijk. Te Leuven was een bezetting van ongeveer vijfhonderd man achtergelaten. De soldaten hadden zich kalm gedragen gedurende die tijd en eisten slechts levensmiddelen op. De bevolking

ontving hen uitstekend, nadat zij alle vuurwapens had ingeleverd, welke naar Antwerpen waren gestuurd.

De 25^e dezer, dinsdag jongstleden, 's avonds, kwamen de uit Mechelen teruggedreven Duitsers weer op Leuven terug. De beide heren verzekerden mij, dat het onmogelijk is geweest dat burgers op deze terugkerende Duitsers geschoten hebben. Het was de achtergebleven bezetting zelf, die in het schemerdonker de terugtrekkenden voor de vijand hield en dus op landgenoten schoot. Met angst hoorde de bevolking de eerste schoten vallen. Bij de professor in de wiskunde kwam nu de ingenieur met zijn vrouw en drie kinderen in huis, benevens andere vluchtelingen ten getale van 20. Men begaf zich telkens naar de zolder, om te zien wat er gebeuren ging en vreesde het ergste.

Inderdaad zag men weldra overal de stad in brand steken. Het eerst zagen zij het branden in de Minckelersstraat. Geen waarschuwing was de bevolking vooraf gegeven. Met angst bemerkten de mensen vanuit hun dakvenster op de zolder, hoe het vuur steeds meer het huis naderde. Om 4 uur 's morgens, terwijl overal het vuur woedde, zagen zij de kerk van Sint Pieter in brand staan.

De morgen van de 26e was het huis van de professor nog gespaard gebleven, en terwijl het 20-tal in de grootste angst zijn lot afwachtte, kwamen om 10 uur de Duitsers binnen en eisten een 4 à 5 emmers water voor zich en de paarden. De hoogleraar moest van elke emmer eerst een glas drinken. De Duitsers vreesden voor vergiftiging. Hierna gelastte men het 20-tal mee naar het station te gaan. Daar, zegden de soldaten, zult ge in veiligheid zijn. Heel vroeg in de morgen, om 5 uur reeds, had de hoogleraar getracht zijn huis te verlaten en naar Brussel te lopen. Men had hem echter met de dood bedreigd, wanneer hij niet in huis terugging.

Op het station aangekomen, werden plotseling de mannen van de vrouwen en kinderen gescheiden. Geen enkel woord van afscheid werd hun toegestaan. Uit heel Leuven waren thans niet meer dan 74 mannen op het station samengedreven. Wat er van de andere mannen geworden is, wisten zij niet, en evenmin, waar hun vrouwen en kinderen heen gebracht waren.

Om 11 uur brandde Leuven aan alle vier windstreken. Op dit ogenblik werd de 74 mannen bevolen te lopen naar Herent, liggende op de weg naar Brussel en op 4 km afstand van Leuven. Men werd gedwongen bij troepjes van vier tot zes te marcheren, tussen een peloton soldaten in, en deze gedroegen zich het menselijkst. Op het gedrag van de officieren viel aan te merken, maar het meest op dat van de onderofficieren.

Ook het dorpje Herent vonden zij in brand. Men dwaalde daarna van de weg af in zuidwestelijke richting tot Tildonk. Daar werd plotseling halt gemaakt. De oudste van de mannen, een ziekelijke grijsaard van ten minste 60 jaar, werd de handen op de rug gebonden en in knielende houding voor de anderen geplaatst. Men bond alle andere mannen eveneens de handen op de rug en beval ze als de oude man op een lange rij te knielen. Voor hen en achter hen vatten soldaten post.

Men moest daarna bij zonnig weer verder marcheren tot Kampenhout, kwam daar om acht uur aan en werd in de kerk opgesloten, met de gijzelaars uit Kampenhout. Zij kregen een stuk spek, wat brood en een glas water. Tot op dat ogenblik waren de gevangenen betrekkelijk goed behandeld, niet geslagen of gestompt. Men sliep die nacht in de kerk op stoelen.

Een nieuwe kwelling werd de ongelukkigen bij het aanbreken van de donderdagochtend, 27 augustus, aangedaan. Na de nacht in de kerk

werden zij om half vijf opgeschrikt met de mededeling, dat zij die wilden biechten dat konden doen. Echter, om 5 uur werd aangekondigd, dat de mannen van Leuven vrij waren. Thans werden ook de touwen van de handen afgenomen. Men gaf hun een paspoort om naar de brandende stad terug te gaan.

In Tildonk werd hun door de soldaten beduid, dat zij niet naar Leuven mochten, maar naar Antwerpen moesten. In de vroege morgen gingen nu in dat dorp de deuren open en voegden zich circa 200 dorpsbewoners bij hen. Men trok thans verder noordwestwaarts in een voortdurende regen en het ging langzaam, daar er veel kinderen bij waren, ook die nog niet konden lopen en door de mannen op de arm werden gedragen. Een vrouw moest onderweg in een huis bevallen. Het was thans een ware helletocht geworden. Aan beide kanten van de weg stonden soldaten, die de ongelukkigen ruw bejegenden en hen tot verzet tartten. Maar de angst deed hen zwijgen. Plotseling werden allen gedwongen in de regen stil te staan. Dat duurde zo een half uur lang.

Te Boortmeerbeek werden ten slotte allen vrijgelaten. Men bond zakdoeken aan takken. Twee mannen gingen daarmee vooruit om te beletten, dat men hen voor vijanden aanzag. Telkens riep men: Wij zijn Belgen, wij zijn Belgen.

Zo liep men door, tot Mechelen toe, dat geheel door de Duitsers verlaten was. Die dag kwamen de soldaten, een uur nadat de beide mannen de trein naar het noorden hadden genomen, in Mechelen terug.

De onzijdigheid van België.

Wenen, 28 augustus. De Wiener Allgemeine Zeitung, die bijna dagelijks onthullingen uit diplomatieke kringen doet, wijst er

vooreerst opnieuw op, dat reeds de eerste augustus, vier dagen voor de oorlogsverklaring van Duitsland, Franse troepen te Erquelines stonden. Voorts zegt het blad, dat toen het Engelse koninklijke paar einde april een officieel bezoek bracht aan Parijs en de entente feitelijk in een bondgenootschap met Frankrijk werd veranderd, de zesde mei de koning der Belgen een dag, de koningin drie dagen incognito te Parijs hebben vertoefd. Het blad laat niet onduidelijk blijken, dat het officiële Engelse bezoek van de 26^e april en het Belgische bezoek incognito op de zesde mei in verband stonden met plannen voor een verbond van België.

Zo wordt hier ook aangenomen, dat België vóór het uitbreken van de oorlog reeds afspraken met Frankrijk en Engeland had gemaakt, al zou dan van geen formeel verbond gesproken kunnen worden.

Parijs, 29 augustus. De correspondent van het Journal te Antwerpen heeft een langdurig onderhoud gehad met de Belgische minister-president de Broqueville. Deze verklaarde : Wij zijn vol vertrouwen. De Duitsers kunnen voortgaan met hun wandaden, de Belgen zullen de worsteling om hun land te redden voortzetten. De bondgenoten moeten noodzakelijkerwijs overwinnen.

Om de bevolking te ontmoedigen hebben de Duitsers in sommige van de buitenwereld afgesneden steden een blad uitgegeven, waaraan zij de naam van een zeer bekend Belgisch blad gegeven hebben. In deze krant fabriceren zij nieuwsberichten en artikelen, die zogenaamd uit Parijs en Londen komen en waarin gezegd wordt, dat Frankrijk en Engeland België in de steek hebben gelaten enzovoort. Doch de lezers, zegde de minister-president, hebben onmiddellijk aan de stijl begrepen, dat het blad door Duitsers werd geschreven.

De journalist vroeg: Denkt u, dat de Duitsers Antwerpen formeel zullen gaan belegeren?

Het antwoord was: ik geloof van niet. Zij zullen trachten ons lastig te vallen, maar voor een ernstige aanval op Antwerpen zijn tenminste 300.000 man nodig en wij kunnen zeer lang weerstand bieden.

De Broqueville zegde nog: Onze koning geeft een voorbeeld van moed. Hij verlaat de troepen niet en is overal waar men vecht. Hij twijfelt niet aan het succes en is besloten tot alle opofferingen om de Duitsers uit België te verjagen. Eens zegde zijne majesteit tot mij: Wanneer het moet, mijn waarde minister, dan zullen wij elk het geweer op de schouder nemen en in de linie gaan.

Door België

Een van onze oorlogscorrespondenten in België meldt ons:

Ik ben van Bouwel naar Heist-op-den-Berg en Koningshooikt gegaan.

Te Heist-op-den-Berg en overal in de omtrek schieten Duitse patrouilles op alles wat onder hun bereik komt, en niet alleen met geweren, maar zelfs met mitrailleurs en veldgeschut.

Daar deze plaatsjes nu geheel en al van alle Belgische versterkingen uitgesloten zijn en de verdediging van de Belgische kant zo goed als nihil is, heeft men daar vrij spel.

En de arme bevolking is er dan ook fel beproefd. In tegenstelling met andere plaatsjes in België, die ik reeds van het begin van de oorlog af doortrok, en waar ik vele menselijke lijken zag liggen, zag ik in bovengenoemde plaatsjes niets anders dan verbrande en vernielde woningen en wat kadavers van dieren.

Zo zag ik ook nog verschillende rompen en borsten van koeien, alle in rottende staat, langs de weg liggen. Toen ik mijn verwondering daarover te kennen gaf, verklaarden enige Duitse soldaten, die daar

de wacht hadden, dat men alleen maar het achterste gedeelte van de beesten verorberde, zoals de biefstukken enzovoort. Van het voorste gedeelte was men niet gediend en liet men dan ook maar rottend langs de weg liggen. De stank die de kadavers verspreiden, is intussen ondraaglijk, vooral in deze tijd van het jaar. Voor infectie schijnt men hier niet bang te zijn.

De hele bevolking van de plaatsjes langs de weg Mechelen-Antwerpen is gevlucht, deels naar Antwerpen, deels naar Nederland. Het doel dat de Duitsers met de verdrijving van de bevolking hebben, is gemakkelijk te raden. Men wil de hele bevolking van het omliggende land om Mechelen opjagen naar Antwerpen, om dan, als alles te Antwerpen is, die stad zelf aan te vallen.

Dat men te Antwerpen niet anders verwacht bewijst het reeds door mij gemelde feit, dat men dagenlang bezig is, met duizenden werkkrachten in en rond de stelling Antwerpen, loopgraven te maken, elektrische batterijen te leggen enzovoort enzovoort. Kortom alles te ordenen om de vijand bij een eventueel oprukken de grootst mogelijke tegenstand te bieden.

En de Duitsers rukken gaandeweg inderdaad tegen Antwerpen op. Niet alleen hebben zij zich in de reeds door mij genoemde plaatsen genesteld, maar vluchtelingen hebben mij verteld, dat zij ook reeds te Boom (aan de weg Antwerpen-Willebroek-Brussel) mensen mishandeld en verdreven hebben. En Boom ligt immers onder de rook van Antwerpen.

De verwoesting van Leuven.

De oorlog woedt in het onschuldige België en nu is Leuven, de stad die bijkans vijf eeuwen een centrum van geestelijk leven was, verwoest. Onze lezers zullen uit de berichten in het ochtendblad

gezien hebben, dat Leuven vernietigd is bij wijze van tuchting door de Duitse troepen, omdat er door de inwoners der stad op een Duits legerkorps, dat op Leuven terugtrok, geschoten zou zijn. In het telegram, dat het Engelse gezantschap in Den Haag ons vandaag zond, wordt echter nadrukkelijk verzekerd, dat deze opvatting onjuist is. Niet bewoners van Leuven, maar Duitse soldaten, op wacht aan de ingang der stad, die hun bij avond op Leuven terugtrekkende landslieden voor Belgen hielden, zouden geschoten hebben.

Leuven is verwoest. In ons ochtendblad is reeds iets medegedeeld omtrent de schatten aan architectuur en schilderkunst, die de stad bevatte. Enkele bijzonderheden volgen thans nog. Vooreerst was er het prachtige raadhuis, waarvan men in elk handboek over Nederlandse kunst een afbeelding vindt. In zijn laat-gotische stijl deed het denken aan de raadhuizen van Brugge, Brussel, Oudenaarde en ook Gent, maar het was sierlijker in de onderdelen, harmonischer in het geheel. Het was met zijn zes kleine en slanke torens vooral een buitengewoon elegant bouwwerk, welks gevels rijk met beeldhouwwerk versierd waren.

In nissen prijken tal van beelden die vorsten, veldheren, raadslieden en kunstenaars en geleerden voorstellen. Het raadhuis bevatte schilderijen van Van Orley, van Veen, de Crayer, Miereveldt, en anderen. Zoals reeds medegedeeld, was het gebouwd door van Layens, van 1447 tot 1463.

Van de Leuvense kerken was wel de gotische Sint Pieterskerk de schoonste. Men vond er heerlijk oud beeldhouwwerk, schilderijen, smeedwerk van Josse Matthys (1525), houtsnijwerk enzovoort. In het koor hing onder andere de schilderij van Dirk Bouts, het martelaarschap van de heilige Erasmus, "de patroon tegen de buikpijn", wie twee beulen de ingewanden uit het lijf trekken. Ook het voornaamste werk van Bouts, een in 1467 geschilderd

avondmaal, hing in deze kerk. Een kruisafneming, die er prijkte, wordt aan Rogier van der Weyden toegeschreven.

De hogeschool te Leuven, die in 1426 is opgericht, moet ook geheel in puin liggen. De bibliotheek telde meer dan 90.000 boekwerken en 400 kostelijke handschriften ... is ook dit alles weg? Het is niet anders te denken en wel is deze verwoesting van Leuven een van de vreselijkste dingen, tot dusver in deze oorlog voorgekomen. Tot dusver.

Men denke niet, dat wij, met het aanstippen van Leuvens voornaamste bouwwerken, alles opgesomd hebben, wat de oude stad tot een bedevaartplaats voor talloze kunstminnaars maakte. Er was nog heel wat schone architectuur aan oude huizen. Maar niet alleen om wat er aan oude schoonheid in de eeuwenoude veste is verloren gegaan, is de verwoesting van Leuven verschrikkelijk. Men denke aan het lot van de 43.000 inwoners der stad, van wie de huizen in puin geschoten liggen of in brand staan, van wie de bezittingen vernietigd zijn. Omdat de oorlog woedt. Over een onschuldig land. Arme mensen.

De Kölnische Volkszeitung bevat een mededeling van de intocht de Duitse troepen in Namen. Na beschreven te hebben hoe hij bij Waver doden en gekwetsten ziet, bij Perwez het slagveld vol gebroken wapens, gescheurde kledingstukken, dode paarden en verse graven, vertelt de correspondent hoe hij Namen binnentrok. Stram trokken de eerste Duitse regimenten door de middeleeuwse nauwe straten, die daverden van de soldatenzangen. Zulk een intocht, schrijft hij, moet men meegemaakt hebben. Het loopt iemand koud over de rug en een zeldzaam trots gevoel Duitser te zijn komt over ons. De stad is zo goed als onbeschadigd, slechts midden op de markt is een granaat gesprongen. Tot op een grote afstand zijn de stenen uit de grond geslagen en de vensterruiten van de omliggende huizen zijn

gesprongen. Over een door de Duitse troepen geslagen schipbrug komen wij op de rechter Maasoever.

De straatweg naar Hoei ziet er verschrikkelijk uit. De grond is dicht bedekt met gebroken geweren en patroontassen, uniformflarden en kapotte ransels. Aan weerskanten van de straatweg zijn prikkeldraadversperringen en wallen van aarde aangebracht, waarachter kanonnen en munitiewagens staan, overwinningstrofeeën van de Duitse troepen. Vervolgens ging het door het zo lieflijke Maasdal, waarin de rokende huizen, de platgeschoten dorpen en de opgeblazen bruggen een dubbel onaangename indruk maakten, naar Luik.

Te Luik, zo meldt de berichtgeving van de Kölnische Volkszeitung ten slotte, (zijn brief uit Namen is van 24 dezer) hebben de eerste nachten weer talrijke schermutselingen plaats gevonden, zodat zelfs de Duitse artillerie heeft moeten ingrijpen. En daarom mag er 's avonds na 7 uur niemand meer op straat zijn, alle huisdeuren moeten open blijven en de vensters tot op de bovenste verdiepingen hel verlicht worden. Zo leverde de stad in het late nachtelijke uur een nieuwe, hoogst eigenaardige aanblik op.

Oostende.

Minister Churchill heeft donderdagmiddag in het Engelse Lagerhuis meegedeeld, dat een sterke afdeling Engelse mariniers te Oostende is aan wal gezet.

De strijd om Auvelais.

In een der Engelse bladen wordt het relaas gepubliceerd, gegeven door inwoners van het dorpje Auvelais, gelegen tussen Charleroi en Namen. Verleden week donderdag verscheen, nadat vroeger reeds Duitse vliegtuigen boven de plaats waren gezien, plotseling een

patrouille uhlanen. De in de plaats aanwezige Franse ruiters wierpen zich onmiddellijk in het zadel en vielen aan. Bij Balatre werden de uhlanen ingehaald en vijf Duitsers neergesabeld.

“Vrijdagochtend begon de beschieting. De Duitsers kwamen langs de grote weg opzetten; zij kropen letterlijk op hun buik vooruit, nu en dan stil blijvend om te vuren. Een Duits vliegtuig liet een bom vallen op een fabriek, echter zonder veel schade aan te richten. Van waar wij ons bevonden, aldus de ooggetuigen, zagen wij zes Franse soldaten vallen. Plotseling kwam de Franse infanterie in actie, en tot in de middag werd het vuren met vreselijke uitwerking voortgezet.

Een Duitse granaatkartels, die het dak van het huis tegenover ons raakte, ontplofte niet, en wij zagen er nog vele vallen, die niet ontploften. De Duitsers namen dekking in de huizen aan de linkeroever van de Maas, die het dorpje in twee helften deelt, en de Franse infanterie kreeg opdracht terug te trekken om de artillerie gelegenheid te geven, de Duitsers te verdrijven. Binnen 5 minuten stond alles in brand. Andere Duitsers kwamen uit de bossen de plaats binnen, waar zij vreselijk huis hielden. Men waarschuwde ons, dat het tijd was, ons uit de voeten te maken.

Het artillerieduel werd hervat; om ons huis heen stond alles in brand en we moesten alles in de steek laten. Toen wij in Esau aankwamen, dwongen de soldaten ons langs de rand van een bos te kruipen. De kogels floten over ons heen, en van de 40 mensen durfden er slechts drie voort te gaan. Te Chatelet kwamen wij krachtige Franse troepenmassa's tegen, en 's avonds om 8 uur vertrokken wij naar Charleroi. Het gevecht had zich echter uitgebreid en wij moesten verder.

Om half negen vertrok de laatste trein. Een Duits vliegtuig liet een bom vallen vlakbij de trein, en ofschoon alle glazen van het station

verbrijzeld waren, werd niemand gedeerd. Wij dachten naar Bergen te kunnen komen, maar ook daar werd al gevochten. Men bracht ons dus naar de grens en van daar bereikten wij Parijs.”

Een zoon van Clemenceau, die deel uitmaakt van het Franse leger in België, is aan het rechterbeen gewond. De Temps meldt, dat hij de Duitse officier, die hem gewond had, heeft neergeschoten.

Engeland en België.

Donderdag heeft Asquith in het Engelse Lagerhuis bij het indienen van de motie, waarin het Huis sympathie met België betuigt, gezegd, dat Engeland de oorlog was begonnen om de bedreigde onafhankelijkheid van een neutrale staat, België, te verdedigen, een verdediging waartoe Engeland zich had verbonden.

Van het westelijk oorlogstoneel.

De Daily Chronicle, schrijvende over “de grote nederlaag welke de bondgenoten in België hebben geleden”, stelt vast dat, nu er volgens een officieel Frans bericht ook al gevochten wordt op de lijn Kamerijk-Le Cateau, de Fransen niet alleen op hun versterkte linie zijn teruggedreven, maar er doorheen en zelfs 20 mijlen erachter, zodat er geen versterking van betekenis meer is tussen de Duitsers en Parijs. Het blad acht het onder deze omstandigheden heel begrijpelijk dat het Franse ministerie is afgetreden en vervangen door een soort comité voor de openbare veiligheid, waarin de voornaamste republikeinen zitting hebben. En in de benoeming van generaal Galliéni, de gewezen gouverneur van Madagaskar, als opperbestuurder van de stad Parijs en bevelhebber van de daar gelegerde troepen, ziet de Daily Chronicle een zeker teken dat men in Frankrijk al ernstig denkt aan een nieuw beleg van Parijs.